

СУДЕБНИК ВЕЛИКОГО КНЯЗЯ КАЗИМИРА ЯГАЙЛОВИЧА (переклад українською мовою)

Казимир, Божою милістю король польський, великий князь литовський і руський, княжич пруський і жемайтський і інших [земель], проголошуємо цим нашим листом, хто його побачить, або читаючого [цей лист] почує, що ми з князями і з Пани-Радою нашою Великого князівства Литовського, і з усім поспільством погадавши, урядили були так:

1. Якщо з лицем приведуть татя, чи буде [він] у змозі чим платити, то заплатить істинну; якщо ж чого у домі не буде, а жінка була [про крадіжку] відала з дітьми, вже дорослими, то жінкою і дітьми заплатити, а самого на шибеницю; а якщо будуть малі діти, менше семи років, ті у тому невинуваті.

2. А коли злодій не буде мати чим платити, то і лица у двір не брати, повернути потерпілому, у кого вкрадено, і просоки половину повернути; а злодія – на повішення, а просока – по-старому.

3. А у кого буде вкрадено, і що суддя присудить, то спочатку заплатити потерпілому, а потім господар татя того вину свою бере.

4. А коли видадуть жінку або дітей татя, і судді накажуть до ув'язнення [їх укинути], а потім [вони] зможуть викупитися, або господар схоче їх викупити, то вони можуть викупитися. А якщо [достатньо] буде в домі статків татя того, то він домашніми статками має сплатити; якщо ж не було б чим платити з дому, то жінкою і дітьми сплатити, як вище написано.

5. А якщо б злодій у когось що вкрав, і де вкрадено, там його схопили з лицем, і він у дім не приніс, [і] жінка і діти того не вживали, [то] злодій терпи, а жінка і діти і дім їхній невинуватий.

6. А якщо злодій, з дому вийшовши, вкрав щось і загубив або з'їв, а жінка і діти того не робили, то домашніми статками, того татя власними, заплатити, а жінка і діти і статки жінки від того вільні.

7. А коли чиясь людина злодійство вчинить, і господар його [про] те відав або [сам] із ним участь брав, і якщо буде на те доказ, то той [господар] так терпи, як злодій.

8. А котрий був лежнів тримав у своєму домі тасмно, а сусідам і околиці не повідомив, і у той час щось у кого зникло, і буде на те доказ, що лежня тримав, то призначити тому рок, і другий, і третій, щоб того лежня [перед судом] поставив або [звинувачення] відвів, а якщо на рок останній не поставить, то нехай заплатить [вартість збитків], а того [лежня] шукатиме, і якщо знайде, то перед судом поставить; як би не розсудили, а вже [потерпілому] заплачено.

9. А якщо б наша людина завинила перед князівською, або панською, або боярською людиною, і в якому повіті, під нашим намісництвом або тивунством, то нашому наміснику або тивуну заявити, щоб [вони] з нашою людиною вчинили правосуддя, а якщо схоче на спільний суд, то їх на спільний суд пустити і рок призначити.

10. А якщо будуть на нашу людину князівські, або панські, або боярські люди позов подавати, то тому суд і правосуддя перед нашими намісниками і тивунами, які від нас що держать; і нашим врядникам суд чинити обом сторонам.

11. А якій людині князівській, або панській, або боярській до князівських і до панських або до боярських людей діло, то хто має претензії до кого, то їхати йому шукати правосуддя перед господарем його; а якщо [господар] не вчинить правосуддя, то до спільного суду, рок призначивши обом сторонам, і тоді вчинити і правосуддя. Якщо ж будь-хто цього не виконає, то дати від нас діцького; а якщо не буде нас у Великому князівстві Литовському, то воєводам нашим дозволено дати діцького.

12. А коли злодію винесуть вирок, то до чого його прирекли, [так] і карати по його діянням. А кому татя видадуть, а той не схоче його покарати, а схоче з нього сплату отримати, а його відпустити, або до себе у неволю взяти, і на те буде доказ, той вже право порушив, і нам із Пани-Радою нашою Великого князівства Литовського про те порадившись, винести йому вирок і покарати, як заслужив. А до злодія милості не треба.

13. А хто вкраде [на суму] вище півкопи, або корову, того повісити.

14. А хто вперше вкраде, а до того не крав, то за першу крадіжку карати його сплатою вини, якщо [вартістю] нижче полтини домашніх речей крав, то домашніми ж речами платити; а якщо вище полтини вкрав, хоча б і уперше крав, то його повісити.

15. А який хоча б і вперше вкрав, а кінська татьба, коня вкрав, і з лицем приведуть, того повісити.

16. А коли злодія приведуть, на якого сок сочитиме, і під мукою у крадіжці зізнається, і якщо до того крав і околиця про те відала – без лица повісити.

17. А якщо сок сочитиме, а лица не буде, і вкрав уперше, і околиця за ним до того злодійства не відала, і [він] нікому [за крадене] не сплачував, то йому сплатити татьбу потерпілому і вину, а смертною карою його не карати.

18. А якщо татя піддадуть мукам, а [він] зілля знає, і докази будуть проти нього добрі: сочіння сока, або перед тим бував крав, або був мучуваний, і про те відала околиця, то того зілейника, хоча і не зізнається під мукою, повісити.

19. А якщо чийсь паробки вкрадуть щось у кого, то за крадіжку так карати, як у цьому листі вище написано: якщо вперше вкрав, то його не вішати, а сплатити бондою його; а не буде бонди, то господар його за нього [нехай] заплатить, а паробка покарати і побити; а якщо буде часто красти після того, і вище півкопи, то паробка повісити.

20. А також у кого виникне до кого яка справа, буде земельна справа, то їздоків взяти; а будуть інші які справи, то суддів взяти, і шукати [правосуддя] перед судом; а порубів і наїздів не треба нікому чинити.

21. А якщо хтось самовільно поруби робить або наїзди чинить, то той, кому кривда сталася, той має нам поскаржитись, а якщо не буде нас у Великому князівстві Литовському, то він має Пани-Раді нашій скаржитись; і панам воеводам нашим по того послати і повеліти перед собою силоміць поставити і перевірити, чи то так він чинив, і вкинути його до ув'язнення і тримати до нашого приїзду, бо той з права нашого земського виступив і проти права вчинив, як вище написано. Ми так, порадившись з Пани-Радою нашою Великого князівства Литовського, вирішимо, якою карою його карати.

22. А якщо б двоє мали судитися і взяли собі їздоків і суддів, то призначити їм рок і повідомити за чотири тижні, щоб обидва приготувалися до того року перед тими суддями; суддям же і їздокам там виїхати на призначене місце. А котрий із тих двох, що судяться, не виїхав би, той без суду винуватий; а який виїхав, той виграє справу, по якій буде судитись; однак якщо б трапилася наша або земська служба, або хвороба, тоді справу не програє.

23. А якщо б хто коня або шкапу знайшов прибудну, або інші які речі знайде, то повідомити околиці: якщо не знайдеться позивач до трьох днів, то повести [знайдену худобу] на королівський двір, подавньому, і переєм свій взяти; а якщо хтось що втаїть і схоче собі зиск мати і буде на те доказ, той такий самий злодій, як справжній.

24. А хто буде людей виводити або челядь невільну і впіймають з лицем, того на шибеницю; а якщо сочитиме сок, тоді тому суд: як у цьому листі вище написано, по тому його судити.

25. А також де котрі мости мостили за часів дядька нашого, за великого князя Вітовта, і за великого князя Жигимонта, там щоб і нині кожний свої ділянки мосту замостив і полагодив, як треба; і щоб не зволікали, цього ж літа зробили. А на чийй ділянці шкода трапиться, кінь пораниться, ногу зламає, тому заплатити. А якщо який не полагодить своєї ділянки цього літа, і не послухається, той з права виступив, той нам вини десять рублів [має заплатити].

Так, як у цьому листі написано, по тому і рядити, а те не порушувати.